

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida

številka 1 / 2022

KOLOFON

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida
letnik 21, številka 1 / 2022
ISSN 1854-4096

Izhaja 4-krat letno v elektronski in zvočni obliki in je brezplačna.

Spletna stran: <http://www.zveza-slepih.si/rikoss/>

Izdaja: Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije

Glavni, odgovorni in tehnični urednik: Marino Kačič

Uredniški odbor / sodelavci: Anja Uršič, Brane But, Metka Pavšič, Miha Srebrnjak, Sabina Dermota, Safet Baltič

Lektoriranje: Vida Črnivec

V reviji se objavlja priporočila in izsledke testiranja nove specialne IKT opreme, strokovne članke o spoznanjih z relevantnih področij, možnostih za izobraževanje, delo in prosti čas, o izkušnjah v povezanosti/vključenosti, o osebnih življenjskih in delovnih izkušnjah ljudi z okvaro vida, njihovih svojcev in strokovnjakov vseh podpornih služb ter drugo. Vsi prispevki so avtorizirani, avtentični in se nanašajo na področje "ljudje z okvaro vida".

=====

Avtorske pravice za prispevke, sprejete v objavo, pripadajo reviji Rikoss. Uredništvo si pridržuje pravico preurediti ali spremeniti dele besedila, če tako zahtevata jasnost in razumljivost, ne da bi o tem prej obvestilo avtorja. Avtorji prispevkov so odgovorni za avtentičnost besedila in svoja stališča.

© Revija Rikoss (ime, oblika in vsebina) je zaščiten z zakonom o avtorskih pravicah. Revija ali katerikoli njen del ne smeta biti razmnožena ali spremenjena v kakršni koli obliki (elektronski, zvočni, tiskani ali drugi obliki) brez predhodnega pisnega dovoljenja lastnikov avtorskih pravic: © Revija RIKOSS in Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije.

Domov Uredništvo Naročite brezplačen Rikoss

=====

KAZALO

UVODNIK: Poslanica ob svetovnem dnevu brajice in 140-letnici rojstva Minke Skaberne

AVTOPORTRET: Danijela Cizel

Zelo rada se udeležujem Karitasovih taborov

POPOTNIŠKI UTRINKI: Potovanje na sever Finske in v daljno Sibirijo

Ema Brelih

INTEGRACIJA: eUprava – servis za državljane (1. del)

mag. Tatjana Mizori Zupan

INVALIDSKO VARSTVO: Zakon o dolgotrajni oskrbi in dodatek za pomoč in postrežbo (1. del)

Brane But

DOBRO JE VEDETI: Antologija slepih in slabovidnih literatov in likovnikov

Slavica Bukovec Zupanič

PAMETNI TELEFONI: Predstavitev aplikacije Microsoft Office 365

Safet Baltič

NAMIGI IN NASVETI: Kaj storiti, ko se računalnik ne zažene, Kako izbrati pravi zunanji trdi disk (1. del)

Brane But

NOVIČKE: Evropska kartica ugodnosti za invalide

Marino Kačič

MEDNARODNE NOVIČKE: Zaposlovanje – ključ do inkluzije, Odziv EBU na medijski razpis 2022, Pravica do kulture in športa, Holmanova nagrada 2022, Poročilo EDF

Anja Uršič

UVODNIK: Poslanica ob svetovnem dnevu brajice in 140-letnici rojstva Minke Skaberne

V mesecu januarju smo obeleževali dva pomembna dogodka za slepe in slabovidne. 4. januarja leta 1809 se je rodil izumitelj brajeve pisave Louis Braille, zato je ta dan Generalna skupščina združenih narodov s sprejetjem resolucije razglasila za svetovni dan brajeve pisave. Za slepe in slabovidne na Slovenskem je še kako pomembno delo Minke Skaberne, ki je z organiziranjem prepisovanja knjig v brajico omogočila ustanovitev prve in edine knjižnice za slepe in slabovidne pri nas, ki deluje še danes. Minka Skaberne se je rodila 10. januarja 1882. Letos tako obeležujemo 140-letnico njenega rojstva.

SVETOVNI DAN BRAJICE

Na Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije dajemo poudarek na pomenu dostopnosti informacij slepim in slabovidnim. Eden od načinov dostopa do njih je brajeva pisava, ki slepim odpira okno v svet leposlovja, izobraževanja, kulture, glasbe in ostalih področij življenja.

Brajeva pisava je pisava slepih, ki jo zaradi reliefnega tiska slepi berejo s blazinicami prstov. Osnovni element brajice je brajeva celica standardne velikosti, v kateri se nahaja šest (v računalniški brajici osem) pik, ki so razporejene v pravokotnik tako, da sta vodoravno največ dve in navpično največ 3 (v računalniški brajici štiri) pike. Različne kombinacije različnega števila pik ustvarjajo črke, ločila in simbole.

Tako kot na vsa področja življenja razvoj tehnologije vpliva tudi na branje in pisanje brajeve pisave. Od samih začetkov, ko so brajico pisali s šilom in posebej za to oblikovano tablico, smo danes na stopnji razvoja, ko lahko gradivo v brajevi pisavi pišemo s pomočjo brajevega pisalnega stroja ali natisnemo s pomočjo računalniške opreme in brajevega tiskalnika. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja so se z izumom elektro-mehanskega brajevega modula, ki je omogočal prikaz in izbris brajevega znaka, izpolnili pogoji za izum brajevih zaslonov in brajevih vrstic, ki slepim omogočajo dostop do digitalnih vsebin preko računalnika. Gre za tipkovnici podobno elektronsko napravo, na kateri se besedilo iz računalniškega ekrana pretvarja v brajevo pisavo.

Na drugi strani sodobna tehnologija omogoča branje informacij in gradiv s pomočjo programske opreme, imenovane bralnik zaslonke slike, ki skupaj s govorno sintezo besedilo na računalniškem ekranu pretvarja v zvok. Takšen način branja in pisanja izpodriva brajevo pisavo, zato se znižuje pismenost slepih oseb. Na Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije si tako prizadevamo, da s promocijskimi aktivnostmi, z dogodki in rednim tiskanjem časopisov, učbenikov in leposlovnih del v brajevo pisavo prispevamo k boljši pismenosti slepih. Številni namreč radi povedo, da brajeve knjige v fizični obliki ne more nič nadomestiti.

140-LETNICA ROJSTVA MINKE SKABERNE

Minka Skaberne se je rodila 10. januarja 1882 v Kranju kot četrti otrok Francu Ksaverju in Viktoriji Skaberne. Po osnovni in meščanski šoli leta 1901 je zaključila študij na ljubljanskem učiteljišču. Nekaj let je poučevala po različnih ljubljanskih šolah in si tako pridobila osnovno prakso ter pogoje za poklicni izpit, ki ji je odprl pot do stalnega mesta v dekliškem učiteljišču. To mesto je dobila leta 1909, ko ji je bilo 27 let. Dve leti pozneje je opravila tečaj za pouk slepih na Dunaju. Med prvo svetovno vojno je delovala v društvu Dobrodelnost, v okviru katerega se je leta 1917 odpravila v graški zavod za slepe. Tu se je prvič seznanila z delom s slepimi in slabovidnimi. Obiskala je oslepele slovenske vojake in si ogledala, kako je bila organizirana tamkajšnja Braillova knjižnica.

Po vrnitvi iz Gradca je imela javno predavanje o skrbi za slepe na učiteljišču v Ljubljani. Na njem je razvila zamisel o ustanovitvi Braillove knjižnice v Ljubljani na podlagi prepisovanja knjig v brajevo pisavo, kar bi bilo mogoče storiti s pomočjo dobrodelne dejavnosti prostovoljk.

Na šesttedenski tečaj za pisanje in branje Braillove pisave se je prijavilo sto prostovoljk, ki so delale na svojih domovih pod Minkinim nadzorstvom. V enem letu so prepisale 60 del slovenskih pisateljev. Temelji slovenske knjižnice slepih so bili postavljeni.

[Na vrh](#)

AVTOPORTRET: **Danijela Cizel**

Zelo rada se udeležujem Karitasovih taborov

V tokratnem avtoportretu se nam predstavlja Danijela Cizel. Spoznamo njeno življenjsko pot, stanje vida, dejavnosti, ki ji zapolnjujejo dneve, ukvarjanje s športnimi aktivnostmi, tehnične pripomočke, ki ji lajšajo vsakdan, ter sodelovanje na Karitasovih taborih. Spoznamo tudi njene želje za prihodnost in življenjski moto.

Rodila sem se v juniju 1984 v porodnišnici Brežice. Ob rojstvu sem tehtala le 980 g – sem nedonošenček. Sem slepa, z desnim očesom vidim le pol odstotka. Slepoto sem sprejela zelo dobro. Nikoli pa nisem razmišljala, kako bi bilo v primeru, če bi videla. Doma sem iz Podvinja pri Brežicah, kjer živim na majhni kmetiji. Sem edinka. Prijateljev v svoji okolici nimam, saj se nisem šolala v domačem kraju.

Osnovno šolo sem obiskovala v Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani (v zdajšnjem Centru Iris). Tako na osnovno kot srednjo šolo, ki sem jo obiskovala v centru slepih v Škofji Loki, imam kar lepe spomine. Tudi z vsemi učitelji sem se dobro razumela; za nobenega izmed njih nimam slabe

besede. Po šoli sem bila leto dni doma, nato sem dve leti delala v invalidskem podjetju Iris v Brežicah, kjer sem kopirala in vezala knjige. S sodelavci smo se izredno lepo razumeli. Sedaj pa sem že nekaj let v invalidskem pokoju.

V prostem času rada uporabljam računalnik. Najrajši si dopisujem s prijatelji po elektronski pošti, brskam po spletu ali poslušam zvočni časopis Obzorje, v katerem vedno izvem kaj novega. Tudi revija Rikoss mi je všeč. Poleg tega rada gledam televizijo, prebiram časopise, v veselje pa mi je tudi pomoč pri domačih gospodinjskih opravilih kot so sesanje, pomivanje posode, brisanje tal, zlaganje perila. Dneve zelo rada preživljam tudi s svojo zlato prinašalko, ki pa sicer ni pes vodič.

S starši gremo večkrat na morje v Izolo, pozimi in poleti pa se rada udeležujem enotedenskih Karitasovih taborov, na katerih se imamo zelo lepo. Tabori so zelo zanimivi in vedno polni različnih doživetij: obišejo nas zanimivi gostje, organizirani so različni ogledi, čas izkoristimo tudi za sprostitev v kakšnih termah, ali pa se povzpnejo na zanimiv hrib ali goro. Letošnji tabor je bil med 10. in 15. avgustom v Moravčah. Bivali smo v domu zraven cerkve Svetega Mohorja. Tabor bi priporočila tudi drugim, ker je res lepo, tudi super družba smo. Posvetimo se različnim temam, npr. gobarjenju, pivovarstvu, imamo pa tudi različne ustvarjalne delavnice kot so na primer likovna, plesna, zgodovinska, izdelovanje izdelkov iz plastelina, volne in še marsikaj drugega. Tabor organizira Škofijska Karitas Ljubljana. Poročila o taborih objavljam v časopisu Moj prijatelj.

Imam tudi kar nekaj prilagojenih tehničnih pripomočkov, kot so prenosni računalnik, brajev zaslon, govoreči telefon, govoreča osebna tehtnica in govoreča ura, ki me opozori tudi na različne polne lune. Zvočnih knjig pa ne poslušam, raje berem brajeve časopise kot sta Moj Prijatelj in Obzornik za ženo in družino.

Ukvarjati sem se začela tudi s športom. Pred tremi leti sem v novembru pričela igrati namizni tenis za slepe (showdown) in govoreči pikado, ukvarjam se tudi z vrtnim kegljanjem. Udeležujem se tudi tekmovanj in moram priznati, da sem v vseh od naštetih športov kar uspešna.

Želim si, da bi bila še naprej tako uspešna v športu in da bi mi vid, kolikor ga imam, še dolgo služil. Aha, in še to si želim: da bi se še naprej lepo razumela z domačimi. Nad seboj nikoli ne obupam. Rada sem vztrajna. Bodite tudi vi!

[Na vrh](#)

POPOTNIŠKI UTRINKI: **Potovanje na sever Finske in v daljno Sibirijo**

(1.del)

Avtorica: *Ema Brelj*

Urednica rubrike: *Metka Pavšič*

Pot na sever Finske in v Sibirijo je bila nekaj posebnega. V prvem delu potopisa opišem izkušnje zime na severu Finske in 2000 km dolgo pot po Sibiriji. Na poti sem bila v februarju in običajna temperatura je bila okoli - 45 °C, ponoči pa še nekaj stopinj manj. To je bila nova, neprecenljiva izkušnja soočanja z mrazom, naravo in domačini. Pripovedujem z mislijo, da jo čim boljše »ugledate« tudi tisti bralci, ki imate težave z vidom. Tudi o tem pišem v uvodnem delu tega prispevka.

Sopotnica in spremljevalka

Vsakdo se v življenju znajde v številnih vlogah. Z Metko, urednico te rubrike, sva se spoznali na začetku najinih službenih poti. Od takrat sva veliko skupaj, kot sodelavki, prijateljici, sopotnici. Imava seveda vsaka svoje življenje, različno družbo, nekaj skupnih in kar nekaj različnih interesov, talentov ... Pred njo nisem poznala nikogar, ki bi imel večje težave z vidom. Če pomislim nazaj, na čas, ko sva se prvič, drugič, desetič srečali, mi nikoli ne pride na misel, da sem se kaj posebej ukvarjala z njenimi težavami z vidom. Nekako normalno je bilo, da se me prime pod roko, če sva sami, da poškilim, kje je, če sva se v družbi razšli.

Z Metko sva skupaj tudi potovali. Dopust. S prijatelji, z družbo. Najbolj eksotična destinacija je bila Kenija; a tudi druge poti so bile super: z vlakom v dobri družbi do Makedonije in tam naokoli, z avtom do Baltika, na Irsko, po Franciji, Švici, Bosni. Ker naju povezuje tudi gledališče, sva kot delovni tim izpeljali veliko gostovanj po Sloveniji, zamejstvu, na Hrvaškem na Češkem. Vsaka s svojimi zadolžitvami in obveznostmi, in če sva bili na poti sami, sem bila tudi v vlogi spremljevalke.

Slepota, kakršnakoli invalidnost, prikrajšava, drugačnost, odstopanje od osebnih in splošnih meril za normalnost, povprečnost, sprejemljivost, je v družbi, v okolju seveda vedno razlog za dramatiziranje. Če pa izhajamo iz tega, da nihče ni popoln in da ima vsak nekaj viškov in nekaj mankov, se sprejemanje drugačnosti precej poenostavi.

Metka rada sedi na zadnjih sedežih v avtu. To pomeni, da se lahko razkomoti, malo zadremlje, poskrbi za tiste, ki so na sprednjem sedežu tako, da poda vodo, piškote, ima na skrbi vrečko za odpadke ... Ko postane dolgčas, zapoje, sfrizira ali zmasira tistega na prednjem sedežu ali naredi intervju s sopotniki. Tako izve stvari, ki jo zanimajo. In seveda, z vidika slepote bi Metka prav tako lahko prepotovala Sibirijo, kot sem jo jaz, tako pa me je hudomušno prosila, naj za Popotniške utrinke predstavim to posebno deželo na način, kot bi mi na poti ves čas sledila in me spraševala.

Idilična Laponska

Odkar pomnim, sem rada hodila naokoli. Potovanja v moji mladosti niso bila samoumevna, a sem nekako zvirtala čas in denar, da sem šla kam bolj daleč. Kasneje in še danes so taka in drugačna potovanja moj način preživljanja prostega časa.

Pred leti še pomislila ne bi, da bi potovala v zimske kraje. »Pozimi smo doma, ali pa gremo v tople kraje,« smo si rekli. Prijateljica pa mi je navdušeno pripovedovala o Laponski in pred leti sem se februarja znašla na severu.

V februarju se v Rovaniemiju ni več trlo otrok, ki v decembru trumoma obiskujejo Božičkov dom. Mestece je bilo sila običajno, z lučkami okrašena smreka sredi mestnega trga je spominjala na zagotovo bolj živahne in praznične decembrske dneve. Že naslednje jutro je bilo čisto drugačno.

Foto: Zima na Laponskem

Z avtom grem proti severu, po beli, poledeneli cesti. Te vožnje ne bom nikoli pozabila. Tanki sončni žarki so sijali skozi drevesa. Z belih dreves so se na cesto vsipale snežinke, kristalčki; ta nežna, prosojna svetlikajoča se zavesa se je razprostirala do bele ceste pred mano. Avto je potihoma drsel naprej. Pravljичno. In ko stopiš na belo, gladko, tiho poljano, narediš gaz ali stopaš po že uhojeni poti, slišiš zgolj škripanje suhega snega pod nogami. Vsi ostali glasovi utonejo v belino in mrz. Spokojno. Da bi videla severni sij, sem se morala sredi noči toplo, res toplo obleči in obuti, ter se sprehoditi do majhne jase. A splečalo se je. Ni moč opisati, ne naslikati, ne fotografirati tega, kar na nebu zazna oko. Tako, kot je fotografija mavrice le približek tega, kar vidim z očesom. Metki bi severni sij na jasi opisala nekako takole:

na vzhodu, tik na obzorjem je rumenkasta meglica, čisto prosojna je ... spreminja se in nastaja nekoliko svetlejši pas ... obrnem se na drugo stran ... nad obzorjem so se pojavili rdečkasti jeziki ... to ni kričeča rdeča barva, ampak zelo nežen, prosojen plamen, več plamenov, ki valovijo, se prepletajo ... prejšnja rumenkasto bela odejica se vrtinči, spreminja barvo in obliko, zdaj se svetlobni žarki zvijajo v osmico ... in tako naprej. Barvne meglice se pojavijo enkrat na tem, drugič na drugem koncu, se razvijejo v močan vrtinec in počasi izginjajo, spreminjajo barvo.

Morda se zdi, da idealiziram. Ne, točno tako sem zaznala naravo, z vsemi čuti. Da, lahko se zgodi tudi slabo vreme, nizka oblačnost, megla, snežni, ledeni viharji in še marsikaj, kar ni nič nenavadnega za zimske razmere. Domačini so me spomnili na to, da se ni treba takoj zviti v dve gubi in javkati zaradi mraza. Kako naravno jim je, da jih tudi zebe, da popiha po stanovanju, a spoštujejo naravo in mraz in sobivajo z njo. Še veliko bi lahko napisala o Finski, a treba je naprej, v Sibirijo.

Sibirija v zimskem času

V drugem delu potopisa bom napisala nekaj več o tem, kako sem sploh dobila idejo za to pot. Jakutija je največja ruska republika in se razprostira na daljnem vzhodu Sibirije. Med Moskvo in Jakutskom je 9 ur razlike, kar priča o razsežnosti Rusije. Dejstvo je, da mi je pri brskanju po internetu padla v oči sibirski turistična agencija, pravzaprav njen turistični program. Agencija ima sedež v Jakutsku, lastniki so domačini in med drugim organizirajo potovanja po Kolimski cesti oz. »cesti kosti« od Jakutska do Magadana ob Ohotskem morju. Na 2000 km dolgo pot se gre v zimskem času. To bi bilo nekaj zame. Več muh na en mah: Sibirija, zima, Jakutsk, domačini. Tako potovanje je nekaj posebnega predvsem zaradi nizkih temperatur, redkih naselji in že sama Sibirija je nekaj posebnega. Kljub zaupanju v agencijo sem imela pred odhodom kar malo treme. Med potjo sem seveda ugotovila, da so bile moje skrbi posledica predsodkov in nepoznavanja.

Začetek je bil nervozen zaradi letalskega prevoza in zamud. Ko včasih preišlujem o mojih poteh, se mi zdi, da so letališča kraj, kjer se, če se kaj zatakne, počutim najbolj nemočna. Kup uradnikov, za katere si zgolj to, kar piše na boarding pass-u, kartici, ki ti omogoča vstop na letalo. Če tega nimaš, te ni. Dobro je imeti s seboj mobilni telefon in polnilec (nikoli ne veš, koliko časa boš moral preživeti na letališču) ter kreditno kartico. Ta, se zdi, da reši, kar se rešiti da. V Moskvi bi se morala usesti na avion za Jakutsk, a sem ga zamudila. Še vedno trdim, da ne po moji krivdi. Seveda mi tega ne uradniki na letališču niso priznali in morala sem izvleči kreditno kartico in kupiti novo letalsko karto. Taki zapleti niti niso tako redki. Poleg dodatnih stroškov sem bila zaradi zamude prikrajšana za ogled mesta sredi Sibirije.

Ko sem dan kasneje, zvečer, končno prispela v Jakutsk, se mi je zdelo, da sem na luni. Nisem več navajena snega na cesti, na stopnicah, led vsepovsod, mraz, vse megleno in zarošeno. Dvakrat sem mimogrede padla. Potem se je, očitno, telo spomnilo, kako se hodi po spolzkih tleh. V hotelu me je pričakala topla, kaj topla, vroča soba. A nisem zdržala, da kljub večerni uri ne bi odšla malo ven. Škoda, ker je bil hotel nekoliko iz centra. Lepa četrt z visokimi bloki, vsa pritličja, v katerih so trgovine, bari, uradi, so par stopnic dvignjena od ulice. Zanimivo. Takoj sem

pomislila, kako je težko za tiste, ki imajo težave s koleni, kaj šele, če so na invalidskih vozičkih. Stopila sem v nekaj trgovin, se kmalu naveličala - pet stopnic gor, pet stopnic dol - in šla na pico, popila še čaj in se odpravila spat. V primerjavi z angleščino, francoščino, nemščino, je meni ruščina nekako domač jezik, čeprav znam zgolj nekaj besed. A to je dovolj, da smo se z natakarji in receptorkami pogovarjali »po naše«. Občutek domačnosti je neprecenljiv, ko si sam na poti.

Mesto je sicer veliko in moderno, a žal ga skorajda nisem videla, ker smo že zjutraj nadaljevali pot. Aleksej, tako je bilo ime šoferju, vodiču in sopotniku, je že navsezgodaj potrkal na vrata in mi odnesel prtljago do kombija. Kako prijazno. Nasploh so bili naši šoferji pravi profesionalci in dobri ljudje. So domačini, jakuti. Poznajo svojo deželo, poznajo tudi razmere pozimi. Tili šoferji so tudi malo avanturistične sorte, radi napenjajo mišice tako, da pripovedujejo skorajda neverjetne zgodbe o prigodah na vožnjah po neskončni sibirski zemlji. Za nas so lepo skrbeli, ne le med vožnjo. Skupaj smo bili ob večerih, na ogledih, povsod. Pred hotelskimi vrati je čakalo vozilo, zavito v gosto meglo.

Foto: Jakutsk, pogled z okna

Nihče na ulici ne ugasne avtomobila, ampak jih pustijo na ulici prižgane, medtem, ko gredo po opravkih v trgovino, na pijačo ... Vozili smo se v dveh kombijih, za katera sta skrbela šoferja, z nami pa je bil še vodič. Najprej smo izkusili zimsko cesto. To je zamrznjena reka, po kateri pozimi poteka promet. Spomladi in poleti se morajo posluževati obvozov in redkih mostov. Do pred kratkim je »cesta smrti« veljala za eno nevarnejših cest na svetu. V zadnjih letih so jo temeljito rekonstruirali, tako da je zdaj večinoma v dobrem stanju. V kombiju je bilo prijetno toplo, za ven pa so nam posodili topla oblačila: kučmo, podložene rokavice, bundo in hlače, obuti pa smo bili v valenke, to so posebni škornji iz filca – zelo preprosti, udobni za nošenje in nikoli ne zebe v njih.

Tudi vse sobe, v katerih smo prespali so bile tople, vroče. V stanovanjih so težki železni radiatorji, ki so vroči, da kar puhti od njih, in se jih ne da regulirati. Če je bilo prevroče, sem enostavno za trenutek odprla okno, res samo trenutek, saj je mrzel zrak sobo takoj shladil. Stranišča so v vaseh večinoma na štrbunk, zato je treba hitro opraviti. Smrdi pa nič ne in tudi ni treba paziti, da bi stopil na kakšno nesnago. Vse je zmrznjeno.

Ena od stvari, ki zelo vplivajo na razpoloženje na poti, je hrana. V obcestnih gostilnah, v katerih se ustavljajo šoferji velikih kamionov in le malo drugih potnikov, postrežejo z dobro hrano »na žlico«. Različne juhe, v katerih je meso, zelenjava in krompir, so zelo okusne. Poleg se prileže različno cvrtje, podobno našim flancatom. Za žejo in posladek sem si največkrat privoščila kompot, navadno iz suhega sadja, krehljev. To je hrana, ki je zelo preprosta, ampak meni je bila všeč. Nima industrijskega okusa, spominja me na hrano, ki jo jem doma.

Ustavili smo se v Ojmjakonu, kjer so izmerili do sedaj najnižjo temperaturo naseljenega kraja na Zemlji in dobili certifikat. Trudijo se, da bi svoj kraj naredili zanimiv za turiste. V kulturni dvorani so zvečer pripravili zelo dober in zanimiv program njihovih pesmi, tradicionalnih iger in tudi nekaj modernejših skladb. Da smo vsaj malo začutili, kaj pomeni pravi mraz, smo šli z ribičem na jezero, kjer celo zimo po malem lovi ribe, in na kmetijo, kjer se ukvarjajo z rejo sibirskih konjev. Pozimi se prav tako pasejo zunaj in po potrebi jih dohranjujejo. Lastniku kmetije se je na obrazu videlo zadovoljstvo in ponos, da je lahko izročil posestvo in čredo nasledniku, sinu, ki bo nadaljeval s tradicijo.

Foto: Oče in sin

Na poti se je potrebno soočiti tudi z žalostno zgodovino gulagov. Barake so še dobro ohranjene in nepredstavljivo je, kako so tu živeli in umirali ljudje. Cesta kosti je dobila tak naziv zato, ker trupel delavcev, zapornikov, ki so dobesedno umrli z lopato v roki, niti niso odstranili in dostojno pokopali, pač pa so jih enostavno prekrili z materialom, tako da so ostali zakopani v cestni trasi.

Ja, po pol ure sprehajanja po mrazu že začnejo skeleti nepokriti deli kože, na trepalnicah se začne nabirati srež, brki postanejo beli. Kako bi bilo po dveh urah ...? Pravijo, da odsvetujejo nošenje očal, saj se lahko prilepijo, primrznejo na kožo. Imamo privilegij, da nam tega ni treba izkusiti. Mimogrede, pouk v šolah je prekinjen šele, ko je temperatura pod -45 stopinj. Kako pa se lahko prepričaš, da je v resnici mraz? Pustiš banano eno uro na hišnem pragu in ko jo pobereš, je trda kot kamen, opereš majico, jo obesiš na vrv in v dobrih petnajstih minutah je popolnoma trda ...

Seveda smo se vozili tudi na saneh, z jelenčki. Za čredo skrbijo nomadi, ki živijo v šotorih. Eden od njih nas je vabil v svojo družbo, pod odejo. Pravijo, da so to najtoplejše odeje, dvojna jelenova koža je v notranjosti. Uf. Poleg čaja so nam ponudili pečena jetrca. Preprosto, okusno.

Celo pot nas je spremljalo sonce in modro nebo, kar je tudi svojevrstna sreča. Zdi se mi, da poti po odmaknjenih krajih med preprostimi ljudmi širijo obzorja in odpirajo oči.

Na vrh

INTEGRACIJA: eUprava – servis za državljane (1. del)

Avtor: mag. Tatjana Mizori Zupan (vodja projekta in glavni urednik portala eUprava: Ministrstvo za javno upravo, direktorat za informatiko, urad za razvoj digitalnih rešitev)

Urednica rubrike: Sabina Dermota

V prispevku so prikazani osnovni pojmi digitalizacije in dva praktična primera za dostop do javne e-uprave, tudi za slepe in slabovidne. V skladu z direktivo EU o dostopnosti je v veljavi zakon o dostopnosti javnih spletišč in mobilnih aplikacij, ki nalaga, da so spletne strani in orodja prilagojeni, da vsem uporabnikom omogočajo zaznavanje, razumevanje, navigacijo in samostojno uporabo. V javni e-upravi vam želimo približati naše e-storitve. S tem namenom začnemo serijo člankov, ki bodo predstavili ključne storitve in osnovne korake za dostop.

Poenoten državni portal eUprava

Državni portal eUprava <https://e-uprava.gov.si/> je centralni portal države za elektronsko poslovanje fizičnih oseb z državo. Ni sicer edino državno spletišče, saj obstaja še nekaj drugih, specifičnih za posamezna področja življenja in delovanja, ki so se zaradi različnih razlogov v preteklosti razvila kot samostojna. Še posebej znana takšna specifična spletišča so: eDavki, zVEM, spletišče ZPIZ, ZZZS in še nekatera druga. Ta spletišča pokrivajo posamezno vsebinsko področje, portal eUprava pa želi uporabnikom ponuditi kar najširši nabor storitev; od državne oziroma javne uprave, pa vse do posameznih institucij javnega sektorja lokalne samouprave.

Za državni portal eUprava tehnološko in organizacijsko skrbi Ministrstvo za javno upravo, za posamezne vsebine pa vsebinsko pristojna ministrstva. Ekipa, ki skrbi za dostopnost vsebin vsem uporabnikom je majhna, a predana svojemu poslanstvu. Skrbi, da so vsebine in storitve na portalu pripravljene kar se da jasno, enostavno in dostopno različnim uporabnikom. Portal je namenjen vsem državljanom, predvsem pa ga obiščejo tako mladi, ki želijo tehnološko sodobno spletišče, s storitvami, ki jih je mogoče kar najhitreje opraviti, kot tudi tisti, ki želijo najprej preučiti vse informacije in potem v varnem zavetju doma na računalniku v miru opraviti storitve in (za slepe in slabovidne zelo pomembno), tisti, ki imajo posebne potrebe in potrebujejo za opravljanje e-storitev dodatna znanja, opremo, napore in posledično tudi storitve, ki so jim prilagojene. Vsem tem različnim uporabnikom mora biti torej na voljo vsaka posamezna storitev, kar pomeni poseben napor pri pripravi posamezne storitve, saj je pri tem potrebno upoštevati pravno podlago, postopke na organu, ki to storitev nudi in tehnološke možnosti, ki jih imamo.

Storitve na portalu eUprava lahko razdelimo v pet glavnih sklopov:

1. Informacije o upravnih in drugih storitvah, ki jih državljani opravljamo z državo na različnih nivojih;

2. Elektronske vloge, ki nam omogočajo popolno elektronsko poslovanje z državo;
3. Vpogled v lastne osebne podatke, ki so shranjeni v različnih uradnih registrih, evidencah in drugih bazah podatkov;
4. Vpogled v javne podatke v različnih uradnih registrih, evidencah in drugih bazah podatkov;
5. Ogromno drugih aktualnih informacij, ki se objavljajo na oglasni deski: prireditve in shodi, terminski plan izpitov za avtomobile in ne nazadnje eDemokracija, kar pomeni možnost sodelovanja pri pripravi predpisov.

Digitalna identiteta

Za večino teh storitev uporabniki potrebujemo le računalnik, tablico ali pametni telefon in dostop v svetovni splet. Za vpogled v lastne osebne podatke ali oddajo elektronskih vlog pa uporabniki potrebujemo še svojo digitalno identiteto. Če to primerjamo s fizičnim svetom, lahko rečemo, da je to kot elektronska osebna izkaznica, torej izkazuje našo identiteto v digitalnem svetu. Kot je za pridobitev osebne izkaznice potrebno fizično obiskati Upravno enoto, kjer oddamo vlogo za izdajo osebne izkaznice in nas pri tem uradna oseba identificira, da smo to res mi, je potrebno tudi vlogo za pridobitev digitalne identitete oddati fizično na Upravni enoti (v času epidemije tudi nekaterih drugih mestih). Pri tem imamo dve možnosti in sicer lahko zaprosimo za pridobitev digitalnega potrdila ali smsPASS potrdila.

Osnovna razlika med njima je, da moramo prvega namestiti na svoj računalnik, drugi pa je vezan na naš mobilni telefon. Prvega tako lahko uporabljamo le na računalniku, na katerega smo namestili digitalno potrdilo, drugega pa lahko uporabljamo na katerikoli napravi, ki je povezana v svetovni splet. Več informacij o tem lahko najdete na spletni strani državnega centra za storitve zaupanja SI-TRUST, na povezavi: <https://www.si-trust.gov.si/sl/>.

Ne glede na to, katero digitalno identiteto ste pridobili, jo je na spletni strani državnega centra za storitve zaupanja, potrebno registrirati in sicer na povezavi: <https://www.si-trust.gov.si/sl/si-pass/>. Na isti strani si po registraciji uredite še elektronsko podpisovanje, da vam kasneje ne bo potrebno na računalnik nameščati podpisne komponente in da boste lahko dokumente in vloge podpisovali tudi na katerikoli drugi mobilni napravi.

Varen elektronski predal (izbirna možnost)

Ko ste si uspešno pridobili svojo digitalno identiteto in elektronski podpis, se lahko podate v svet elektronskega poslovanja z državo in drugimi poslovnimi subjekti.

Priporočamo vam še korak, da si na portalu eUprava uredite varen elektronski predal, v katerega vam bodo državni organi in druge institucije lahko elektronsko

vročale dokumente, sklepe, odločbe in druge uradne dopise, ki so se doslej vročali osebno preko fizičnega kontakta in je bil za prevzem obvezen lastnoročni fizični podpis.

To storite tako, da se prijavite na portal eUprava. Ob prijavi boste dobili v potrditev pogoje uporabe, za katere vam priporočamo, da jih temeljito preberete in se tako seznanite z načinom uporabe portala. Priporočamo vam, da na vaši napravi izberete možnost avtomatskega shranjevanja oddanih vlog, ker vam bo to omogočalo, da boste spremljali, kaj se bo z vašimi vlogami dogajalo. Potem pa si nastavite še svoj varni predal za vročanje v eUpravo. To vam bo omogočalo, da boste lahko v ta predal dobili dokumente, ki jih morajo različni organi osebno vročiti. O vročitvi boste obveščeni s strani portala, način obveščanja pa je odvisen od tega, kako si boste to nastavili v nastavitvah v profilu. V profil lahko vstopite tako, da zgoraj desno, kjer sta vidna vaše ime in priimek, kliknete na trikotnik, da se vam pokaže nabor treh možnosti in sicer:

- Moja eUprava
- Nastavitve
- Oddaja

Tu izberete možnost »Nastavitve«. Odpre se vam osnovna stran vašega profila, v desnem zgornjem delu pa se pojavita dve dodatni možnosti in sicer:

- Uporabniški profil in
- Nastavitve obveščanja.

Najprej si pregledate svoj profil kjer so navedene nastavitve shranjevanja vlog in varnega predala, potem pa izberete še vpogled v »Nastavitve obveščanja«, kjer si uredite kdaj in na kakšen način želite biti obveščeni o različnih spremembah kot sta na primer status oddane vloge ali pa potek nekega osebnega dokumenta.

Nastavitve lahko seveda večkrat spreminjate, le naslova varnega predala ne morete spreminjati, kar je zapisano tudi ob aktiviranju predala.

Po vseh teh posegih je tudi vaš status na portalu eUprava pripravljen in lahko portal uporabljate v celoti, z vsemi funkcionalnostmi, ki so na voljo.

Dva primera uporabe eUprave

Kot rečeno, je Glavni del portala je oddaja elektronskih vlog. V tem času sta aktualni dve vlogi in sicer prva s področja podajanja podpore za referendum, druga pa s področja volitev.

Primer 1

v zadnjem času je razpisanih precej zbiranj podpor volivcem različnim pobudam, kot na primer za sprejem zakona, spremembo ustave ali razpis referenduma. Podpore, ki jih volivci oddajo elektronsko prek eUprave, upravne enote po potrditvi posredujejo

predlagateljem. Če volivec odda podporo osebno na upravni enoti, pa mora za pošiljanje potrjenega obrazca pobudniku poskrbeti sam. To pomeni, da je elektronski postopek za uporabnika, ki oddaja podporo, hitrejši in enostavnejši.

<https://e-uprava.gov.si/podrocja/drzava-druzba/volitve-referendumi/podpora.html>

Primer 2

Letos je v Sloveniji tudi pomembno volilno leto, saj bomo imeli troje volitev. 14.2.2022 so se začela volilna opravila za volitve poslancev in poslank v Državni zbor, zato je na portalu eUprava na voljo vloga, s katero Državni volilni komisiji sporočite, kako in kje želite voliti, če na dan volitev ne boste na naslovu stalnega prebivališča.

<https://e-uprava.gov.si/podrocja/drzava-druzba/volitve-referendumi/posebne-oblike-glasovanja.html>

Obe vlogi oziroma storitvi sta zelo koristni za vse državljane, saj nam v elektronski obliki omogočata res široko uporabo, dosežeta namreč tudi tiste, ki jim je fizični obisk pristojnega organa iz različnih vzrokov otežen ali celo onemogočen.

Na portalu eUprava je še veliko drugih zanimivih vsebin in storitev, a opisani dve sta trenutno aktualni. Vabimo pa vas, da si ogledate in uporabite tudi druge storitve in sami izkoristite priložnost elektronskega poslovanja.

V naslednji številki revije Rikoss bomo nadaljevali s predstavitvijo eUprave.

[Na vrh](#)

INVALIDSKO VARSTVO: **Zakon o dolgotrajni oskrbi in dodatek za pomoč in postrežbo (1. del)**

Avtor in sodelavec: *Brane But*

Po dvajsetih letih prizadevanj je Državni zbor dne 9. 12. 2021 sprejel Zakon o dolgotrajni oskrbi (ZDOsk), objavljen je v Uradnem listu RS, št. 196/21, dne 17. 12. 2021. Zakon je začel veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu, torej 18. 12. 2021, uporabljati pa se je začel en mesec po objavi, torej 18. 1. 2022. Podrobneje si bomo ogledali spremembe in novosti, ki jih prinaša ta zakon na področju dodatka za pomoč in postrežbo in so precejšnje glede na sedanjo ureditev.

Najprej si oglejmo določila Zakona o dolgotrajni oskrbi, ki posegajo v druge zakone in določajo prenehanje veljavnosti in uporabe njihovih določil glede DPP:

157. člen Zakona o dolgotrajni oskrbi določa prenehanja veljavnosti in uporabe določil o dodatku za pomoč in postrežbo v drugih zakonih. Tako z 31. julijem 2024 prenehajo veljati:

- 99. člen ZPIZ-2,
- 6. člen Zakona o socialnem vključevanju invalidov,
- 32. člen Zakona o socialno varstvenih prejemkih.

V Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju dne 31. julija 2024 preneha veljati in se uporabljati:

99. člen (upravičenci)

Pravico do DPP imajo uživalci starostne, predčasne, invalidske, vdovske ali družinske pokojnine s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki jim je za osnovne življenjske potrebe nujna stalna pomoč in postrežba drugega.

V Zakonu o socialnem vključevanju invalidov dne 31. julija 2024 preneha veljati in se uporabljati:

6. člen (dodatek za pomoč in postrežbo)

(1) Invalid, ki zaradi invalidnosti potrebuje pomoč in postrežbo druge osebe za opravljanje osnovnih življenjskih potreb, ima poleg pravice do nadomestila, pravico do dodatka za pomoč in postrežbo, če nima pravice do dodatka za isti namen po drugih predpisih.

(2) Višina dodatka za pomoč in postrežbo je odvisna od tega, koliko pomoči druge osebe invalid potrebuje.

(3) Izvedenski organ po zakonu, ki ureja pokojninsko in invalidsko zavarovanje, na zaprosilo pristojnega centra za socialno delo poda mnenje o potrebni pomoči druge osebe.

(4) V primeru pritožbe poda mnenje organ druge stopnje, po zakonu, ki ureja pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

(5) Višina dodatka za pomoč in postrežbo se odmeri po zakonu, ki ureja pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

V Zakonu o socialno varstvenih prejemkih dne 31. julija 2024 preneha veljati in se uporabljati:

32. člen

(1) Upravičencu do denarne socialne pomoči, ki mu je zaradi starosti, bolezni ali invalidnosti za opravljanje osnovnih življenjskih potreb nujna pomoč druge osebe in ne prejema dodatka za tujo nego in pomoč po drugih predpisih, se denarna socialna pomoč poveča za dodatek za pomoč in postrežbo.

(2) Potrebo po nujni pomoči druge osebe ugotavlja invalidska komisija po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

(3) Višina dodatka za pomoč in postrežbo se določi v višini dodatka za pomoč in postrežbo, ki bi upravičencu pripadal, če bi bil do njega upravičen po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

(4) Center za socialno delo lahko invalidski komisiji iz drugega odstavka tega člena poda predlog za ponovno ugotavljanje potrebe po nujni pomoči druge osebe upravičencu do dodatka za pomoč in postrežbo po tem zakonu, če oceni, da se mu je zdravstveno stanje izboljšalo v taki meri, da je upravičen do nižjega dodatka za pomoč in postrežbo ali ga ne potrebuje več.

Zakon o dolgotrajni oskrbi omogoča začasno ohranitev že pridobljenih pravic na podlagi drugih predpisov. 141. člen tega zakona glede začasne ohranitve dodatka za pomoč in postrežbo določa:

Osebe, ki so na dan uveljavitve tega zakona pridobile pravico do dodatka za pomoč in postrežbo na podlagi predpisov o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, do dodatka za pomoč in postrežbo na podlagi predpisov o vojnih veteranih, pravico na podlagi predpisov o socialnovarstvenih storitvah ali na podlagi predpisov, ki urejajo socialno vključevanje invalidov, obdržijo te pravice do izdaje novih odločb o odobritvi pravic iz DO v skladu z 39. členom tega zakona, po katerem ima pravico odločanja do DO Zavod za zdravstveno zavarovanje.

18. člen Zakona o dolgotrajni oskrbi določa, pravico do denarnega prejemka:

(1) Upravičenec lahko pravico do dolgotrajne oskrbe koristi v obliki denarnega prejemka.

O pravicah do dodatka za pomoč in postrežbo, ki se iz dosedanjih sistemov prenašajo v dolgotrajno oskrbo, bo Zavod za zdravstveno zavarovanje ponovno odločal. 139. člen zakona določa:

(1) Osebe, ki so na dan uveljavitve tega zakona upravičene do dodatka za pomoč in postrežbo v skladu z 99. členom Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter predpisih s področja vojnih veteranov, socialnega varstva in področja socialnega vključevanja invalidov se te pravice izplačujejo do izdaje nove odločbe o pravicah iz tega zakona. Odločba iz prejšnjega stavka, ki jo po uradni dolžnosti izda ZZZS, se izda najkasneje do 30. junija 2024.

Glede prenosa dodatka za pomoč in postrežbo iz dosedanjih sistemov v dolgotrajno oskrbo Zakon o dolgotrajni oskrbi določa eno izjemo in sicer glede pravice dodatka za pomoč in postrežbo na podlagi prepisov o vojnih invalidih. 135. člen določa:

Vojni invalidi, ki so pred uveljavitvijo tega zakona, kot je določeno v prvem odstavku 158. člena tega zakona, pridobili pravico do dodatka za pomoč in postrežbo na podlagi prepisov o vojnih invalidih, lahko to pravico obdržijo. Pravica iz prejšnjega stavka se izključuje s pravicami iz tega zakona.

O višini denarnega prejema v Zakonu o dolgotrajni oskrbi in podrobneje o dodatku za pomoč in postrežbo, ki ostane v Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, preberite v prihodnjem prispevku.

Vir: <https://www.uradni-list.si/>

[Na vrh](#)

DOBRO JE VEDETI: Antologija slepih in slabovidnih literatov in likovnikov

Nov pogled na ustvarjalnost ljudi z okvaro vida

Avtor: *Slavica Bukovec Zupanič*

Če pravimo, da je umetnost hrana za dušo in da posameznik z njo izraža odnos do okolice in družbe, potem ne preseneča, da je ta močno prisotna tudi med ljudmi z okvaro vida. Prav iz tega razloga so se v lanskem letu pri Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije odločili za izdajo zbornika z naslovom Kipi v nas hrepenenje. O zbiranju gradiva, o kriterijih pri izboru, pa še kaj je zapisano v nadaljevanju prispevka.

Predsednik ZDSSS Matej Žnuderl je antologijo slepih in slabovidnih literatov in likovnikov pospremil na pot z naslednjimi besedami: »Ustvarjalnost med slepimi in slabovidnimi narašča in išče vedno več poti, tudi tiste neznane, ki jih je treba na novo uhoditi. Ponosen sem na vse ustvarjalce, tako na tiste, ki vam je vid močno opešal, kot tudi na tiste, ki vam je povsem ugasnil ali pa ga nikoli niste imeli. Umetniško ustvarjanje se osmisli, ko se rezultate predstavi drugim. Antologija Kipi v nas hrepenenje predstavlja literarne in likovne ustvarjalce medobčinskih društev slepih in slabovidnih, še posebej v luči stoletnega organiziranja slepih in slabovidnih na Slovenskem. Bralcem želim veliko užitkov ob njenem prebiranju, predstavljenim ustvarjalcem pa mnogo navdiha in poguma da bodo svoja dela predstavljali širši publiki tudi v prihodnje.«

Antologijo je uredil uredniški odbor v sestavi: Liu Zakrajšek, Živa Borak ter Dušan Brešar Mlakar. Slednja dva bosta skozi pogovor nanizala utrinke iz uredniškega dela.

Za uvod v pogovor nam prosim razkrijta, po kakšnem ključu je bil sestavljen uredniški odbor?

Dušan BM: Založba Beletrina, ki je nudila tehnično podporo pri izdaji antologije, je za urednico predlagala njihovo sodelavko, urednico in prevajalko Živo Borak, ki je že sodelovala pri več založniških koprodukcijah in posebnih izdajah, in je z menoj tudi koordinirala nastajanje te antologije. Kot tretjo urednico so na založbi predlagali Liu Zakrajšek, ki je literarna kritičarka, pesnica, pisateljica in prevajalka mlajše generacije, sicer pa študentka primerjalne književnosti in filozofije. Uredniški odbor je bil tako večgeneracijski.

Sam sem bil vključen po službeni dolžnosti, ker skrbim za kulturno dejavnost med slepimi in slabovidnimi. Vendar sem nalogo ali dolžnost ponotranjil in sem tudi prosti čas namenil raziskovanju in zbiranju gradiva. Brskal in iskal sem informacije po vseh mogočih arhivih in revijah.

Od kod ideja, povod za nastanek antologije?

Dušan BM: Obletnice so običajno povod za pregled dela. Tudi pri nas je bilo tako. V letu 2020 smo praznovali 100 let samoorganiziranja slepih in slabovidnih na Slovenskem. Ideja je prišla od predsednika Zveze Mateja Žnuderla, ki je velik podpornik kulture med slepimi in slabovidnimi. Navezal je stike z založbo Beletrina, ter jih prosil za tehnično podporo. Kot sem že napisal je na željo Zveze Beletrina dodala še zunanjšega urednika in literarnega kritika. Kar ni bilo slabo.

Prosim za nekaj osnovnih podatkov o zborniku.

Dušan BM: Knjiga ima 300 strani. Velikost je približno A4 oziroma 28,5 x 22,5 cm. Vezava je trda in šivana s polkrožnim hrbtom. Naklada je 500 izvodov. Naslovnica je v modro beli barvi, s sencami letečih ptic, ki jih je dodal oblikovalec Luka Mancini. Za osnovo smo vzeli čudovito sliko Nebo nad Okroglim avtorice Rosane Lorbek, članice MDSS Maribor. Napis Kipi v nas hrepenenje je na naslovnici postavljen tako, da tvori s pticami lepo zračno kompozicijo in poteka od levega zgornjega kota do sredine naslovnice. Prostorčna pisava izraža rokopis hrepenečega pesnika.

Koliko ustvarjalcev je zajetih v antologiji in kakšne kriterije ste upoštevali pri izboru? Je igrala vlogo tudi umetniška vrednost izdelka?

Živa B: V antologijo je vključenih 75 literarnih in likovnih avtorjev. Nekateri med njimi so vključeni tako z literarnimi kot tudi z likovnimi prispevki. Pri izboru literarnih prispevkov so bili upoštevani različni kriteriji; eden od teh je gotovo bil "pogled" slepih in slabovidnih na svet in življenje ter na slepoto samo, na odnose med ljudmi, na to, kako oni "vidijo" stvari, kar se je zlasti občutilo v poeziji s specifičnimi oziroma drugačnimi metaforami; pri kratkih zgodbah pa na primer s hudomušnostjo, da se znajo tudi ponorčevati iz lastne slepote. Nekateri prispevki predstavljajo tudi sam proces izgube vida. Ni pa bil "slepi" pogled glavni kriterij. Pri nekaterih prispevkih je pretehtala umetniška vrednost, pri drugih "pogled", pri tretjih vsebina, ki se je tako ali drugače dotaknila urednikov. Pri nekaterih avtorjih pa zaradi pomanjkanja objav oziroma gradiva izbire sploh ni bilo, tako so na primer nekateri vključeni z enim samim (predhodno objavljenim) prispevkom.

Slike in fotografije so vzete s potujoče razstave Onstran svetlobe. Katere vire pa ste uporabili za literarne tekste?

Živa B: Literarni odlomki so bili zbrani iz zbornikov Drugo sonce, revij in iz objavljenih pesniških zbirk, romanov, zbirk kratke proze itd.; torej avtorskih izdaj. Pri pokojnih avtorjih, ki niso imeli nobenih objav ali pa so bile te zelo redke, so gradivo priskrbeli sorodniki, nekaj takega gradiva je imela tudi vaša knjižnica. Nekateri avtorji so za ta namen prispevali še neobjavljene pesmi itd.

Dušan BM: K Živinemu odgovoru naj pripišem, da sem dodal tudi avtorje, ki niso nikoli objavljali v Biserih Savinje, ampak sem našel njihove objave v različnih revijah kot so: Problemi, Sodobnost, Mentor, Dialogi in tudi v Novi reviji.

Z raziskovanjem in poizvedovanjem sem dodal še nekaj manj znanih avtorjev, ki še nikoli niso objavljali ali pa so objavljali zgolj v lokalnih časopisih. Eden od njih je objavjal celo pod psevdonimom. In z Živo sva morala uporabiti veliko detektivsko povečevalno lupo. Upam, da mi sourednici nista zamerili, ko sem kar nekajkrat poslal Živi Borak mail, ki se je začel nekako takole: »Dejmo notri še tega pesnika/pesnico. Ta je zadnji/zadnja.«

Tik pred postavitvijo antologije mi je v roke prišla drobna pozabljena knjižica Naše pesmi, ki jo je leta 1973 izdal Republiški odbor zveze slepih Slovenije. V njej je 12 slepih in slabovidnih objavilo svoje pesmi. Odkritje pesniške zbirke je pomenilo 10 novih avtorjev za antologijo. Najstarejša med njimi je Veronika Žižek, rojena 1895. S tem odkritjem naša antologija obsega literarno ustvarjanje slepih in slabovidnih avtorjev, rojenih od 19. do 21. stoletja. Romanca Škorjanc, Štefanija Losching, Marija Kranjc so v zborniku brez biografij. To pomeni, da bom nadaljeval z raziskovanjem. Upam, da bo antologija dobila nadaljevanje. Prepričan sem, da slepi in slabovidni, rojeni po letu 2000, tudi pišejo.

Antologija Kipi v nas hrepenenje je dokaz, da slepi in slabovidni ustvarjajo tudi v vizualnih umetniških zvrsteh. Zagotovo bo to dejstvo naredilo premik v razmišljanju polnočutnih.

Dušan BM: Če umetnost delimo na vidno (kiparstvo, slikarstvo, film) in slušno (glasba in pesništvo) ter prostorsko (koreografija in drama), sta po tej definiciji slepim dostopna glasba in pesništvo. Vendar, kot si napisala: antologija je dokaz, da tudi slepi in slabovidni ustvarjajo vizualne umetniške zvrsti. Je dokaz, da se lahko kosajo z videčimi. Osebno menim, da je ta knjiga začimba, ki paše k močnim in slastnim jedem.

Antologija nosi pomembno sporočilo. Je dokaz, da so slepi in slabovidni izvrstni slikarji, pesniki, pisatelji. Prepričan sem, da bo ta Antologija naredila premik v razmišljanju med videčimi bralci. S predstavitvami po javnih knjižnicah pa jim bomo poskušali to mišljenje še utrditi.

Urednikoma Živi Borak in Dušanu Brešarju Mlakarju se v imenu uredništva RIKOSS iskreno zahvaljujem za pogovor. Antologija Kipi v nas hrepenenje je v Knjižnici slepih in slabovidnih Minke Skaberne dostopna tudi v zvočni obliki. Namenjena je tako bralcem z okvaro vida kot tistim s težavami pri branju in razumevanju besedil.

[Na vrh](#)

PAMETNI TELEFONI: **Predstavitev aplikacije Microsoft Office 365**

Avtor in sodelavec: *Safet Baltič*

Tokrat opisujemo Microsoftovo aplikacijo Office 365 za pametne naprave, kot je Iphone ali pa Ipad. Aplikacija ni namenjena zgolj slepim in slabovidnim osebam, temveč je zelo uporabna tudi za tiste, ki potrebujejo v eni aplikaciji več različnih storitev za obdelavo svojih dokumentov. Z uporabo bralnika zaslona Voice Over je popolnoma dostopna za delo tudi slepim in slabovidnim.

Office 365 je aplikacija, v kateri lahko na enem mestu pregledujete ter ustvarjate wordove, excelove, power pointove ter PDF datoteke. Če nameravate uporabljati aplikacijo kot brezplačno verzijo, si morate v prvi vrsti na Microsoftovi spletni strani ustvariti Microsoftov račun. Brez tega boste v aplikaciji lahko zgolj pregledovali dokumente. V brezplačni verziji z uporabniškim računom boste tako dobili možnost enostavnega oblikovanja dokumentov ter 5 GB prostora v oblaku storitvi Microsofta po imenu OneDrive. V primeru, da ste vplačali naročnino na storitev Microsoft Office 365 Personal ali Family, pa pridobite tako imenovane premium storitve in možnosti v aplikaciji. Razlika med Personal in Family je v tem, da je Personal namenjen 1 osebi, Family pa 6 osebam. Z naročnino pa lahko uporabljate Office 365 na 5-ih napravah, vse od namiznega računalnika pa do vašega pametnega telefona. Poleg tega z naročnino na storitev pridobite tudi 1 TB prostora v oblaku OneDrive. Letna naročnina Office 365 Personal znaša 69 €, mesečna pa 7 €, Family pa letna 99 € in mesečna 10 €.

Možnosti, ki jih ponuja Office 365 Premium.

Ko odpremo aplikacijo, nam ta na dnu zaslona ponudi 2 glavna zavihka: prvi je Home (dom), drugi pa Actions (dejanja). Če označimo prvi zavihek po imenu Home (dom), se nam na zaslonu prikažejo naslednji predmeti po vrsti:

1. Account (račun); pod tem gumbom se nam prikažejo naslednje možnosti:
Vpis v aplikacijo z našim Microsoftovim računom; v primeru da ga še nimate, vam ponudi možnost, da ga ustvarite.
2. Storage accounts (računi za shranjevanje), kjer lahko uporabljate več oblaknih storitev shranjevanja, pod okriljem vašega prostora v oblaku ali pa službenih, če imate tudi službeni Office račun.
3. Help & feedback (pomoč in ocena), kjer lahko najdemo pomoč za delo z aplikacijo, ali pa podamo našo oceno o aplikaciji.
4. Microsoft Apps (microsoftove aplikacije); tukaj se prikaže seznam vseh Microsoftovih aplikacij, ki se nahajajo v App Store in jih lahko uporabljamo na naši napravi.
5. Settings (nastavitve); tukaj si lahko ponastavljamo delovanje aplikacije.

6. Filter (filter); tukaj nastavimo, katere vrste datotek prepozna aplikacija. Najboljša možnost je, da označimo gumb All (vse), ker nam ta način omogoča odpiranje in urejanje vseh datotek.

7. Open (odpri); tukaj se ponudi možnost odpiranja shranjenih datotek, tako v oblaku kot tistih, ki so shranjene na telefonu.

8. Search (išči); to je polje za iskanje datotek.

Trije podzavihki se prikažejo zgolj, če je označen glavni zavihek Home, in sicer:

Recent (nedavne); ko ga označimo, nam aplikacija prikaže nedavno odprte ali pa shranjene datoteke.

Shared with me (podeljeno z mano); tukaj se prikažejo datoteke, ki so jih z vami delili drugi uporabniki, bodisi da je to službeni prostor za shranjevanje ali pa ste svoj račun dodelili drugi osebi.

Pinned (Pripeto), kjer se vam prikažejo pripete datoteke v vašem oblaku.

Za seznamom datotek pa se prikaže še zadnji gumb ali možnost pod glavnim zavihkom Home in sicer:

1. Create (ustvari); ko tapnemo ta gumb, nam aplikacija ponudi naslednje možnosti:

2. Notes (beležke); tukaj lahko ustvarimo kratke beležnice in jih tudi oblikujemo po naši želji.

3. Scan (skeniraj); ta možnost nam omogoča skeniranje dokumenta s pomočjo kamere; zatem ga lahko shranimo v slikovni ali v wordovi obliki.

4. Voice (glas); ta gumb pa nam ponuja zajetje pogovora v glasovni obliki, iz katerega aplikacija avtomatično ustvarja tekstovno transkripcijo. Na žalost pa je ta možnost dostopna zgolj v angleškem jeziku.

5. Nato imamo možnost ustvarjanja po vrsti word, excel ali power point datotek.

Če na dnu zaslona označimo drugi glavni zavihek - Actions (dejanja), pa nam aplikacija ponudi naslednje možnosti:

1. Sign a PDF (podpiši PDF datoteko); ko tapnemo to možnost, nam aplikacija ponudi brskanje, pri čemer izberemo PDF datoteko, ki jo želimo podpisati. Ko jo označimo in odpremo, izberemo lokacijo v datoteki, kjer jo podpišemo tako, da dvakrat tapnemo po zaslonu in zadržimo prst, ter z drsanjem po zaslonu ustvarimo naš podpis. Zatem se ponudita še dve možnosti: izbira barve podpisa ter shranjevanje podpisa za kasnejšo uporabo.

2. Scan to PDF (skeniraj v PDF); s to možnostjo z kamero zajamemo tekst na listu papirja, ter ustvarimo PDF datoteko.
3. Pictures to PDF (slike v PDF); tukaj izberemo slikovno datoteko, ki jo želimo pretvoriti v PDF obliko.
4. Documents to PDF (dokumenti v PDF); s tem gumbom izberemo datoteko (wordovo, txt, excelovo ali power pointovo), ki nam jo aplikacija pretvori v PDF.
5. PDF to Word (PDF v wordovo obliko); s to možnostjo pretvorimo PDF v wordovo obliko in sicer aplikacija pretvori tudi neberljive PDF v nam dostopno obliko.
6. Images to text (slike v tekst); tukaj pa s pomočjo OCR možnosti izvlečemo tekst iz slik, ponovno v nam berljivo obliko.
7. Image to table (slika v tabele); v primeru, da imate na papirju natisnjene tabele, jih lahko s to možnostjo preskenirate, ter jih shranite bodisi v wordovi ali pa v excelovi obliki.
8. Scan QR codes (skeniraj QR kodo); ta možnost nam ponuja skeniranje QR kod, s čimer dostopamo do podatkov v njih.
9. Create form (ustvari obrazec); s to možnostjo si lahko ustvarite spletno anketo. Ko tapnete to možnost, si sledijo naslednji koraki za spletno anketo:
 - Untitled form title (naslov ankete); tukaj odprete polje za vnos teksta, vpišete naslov spletne ankete in na koncu tapnete gumb Done (storjeno).
 - Add your first question (dodaj prvo vprašanje); v tem koraku dodate v anketo vprašanja ter druge možnosti, kot so:
 - Choice (izbira); tu vpišete vprašanja in odgovore, na katere anketiranec odgovarja z da ali ne.
 - Text (tekst); tukaj vpišete vprašanja, ki zahtevajo tekstovne odgovore.
 - Rating (ocena); tukaj nastavite možnost ocenjevanja vašega vprašanja z razponom od 1 do 10.
 - Date (datum); tukaj nastavite možnost dodajanja datumov v vaši anketi.

Nato imate možnost pošiljanja ankete na e-poštne naslove ali pa povezavo do ankete skopirate in jo prilepite kamor želite.

Do odgovorov na anketo dostopate tako, da označite zavihek Home (dom) in zatem označite zavihek Recent (nedavno), kjer se prikaže vaša anketa z odgovori.

Opomba: pomembno je poudariti, da je tako ustvarjena anketa dostopna slepim in slabovidnim z uporabo bralnika zaslona, ne zgolj na pametnih napravah, temveč tudi na naših namiznih in prenosnih računalnikih.

10. Transfer files (prenesi datoteke); to omogoča prenos datotek med našim telefonom in računalnikom.

11. Create (ustvari); tukaj lahko ustvarjamo svoje datoteke.

Aplikacija je zelo uporabna že zaradi same možnosti ustvarjanja in oblikovanja tako wordovih, excelovih, power pointovih in PDF datotek. Še posebej je uporabna pri pretvorbi slikovnih PDF v nam berljivo obliko. Poleg tega pa s pomočjo kamere ustvari identično kopijo dokumenta tudi iz oblikovnega vidika, tako da ga ni potrebno dodatno oblikovati. Sam uporabljam Microsoft Office 365 Premium, vam pa priporočam, da si pred odločitvijo o nakupu licence ustvarite Microsoft račun in preizkusite aplikacijo v njeni brezplačni verziji.

[Na vrh](#)

NAMIGI IN NASVETI: Kaj storiti, ko se računalnik ne zažene, Kako izbrati pravi zunanji trdi disk (1. del)

Avtor in sodelavec: *Brane But*

145. Kaj storiti, ko se računalnik ne zažene (1. del)

Če se računalnik ne zažene, nikar ne zganjajte panike. V večini primerov je napaka očitna in popravljiva. Četudi nas ob zagonu računalnika pričaka popolna tema ali moder zaslon smrti, je lahko napaka povsem enostavna in hitro popravljiva. Takšne napake se lahko pojavijo predvsem pri zagonu novega računalnika. Kako odpravimo težave, ko se računalnik ne zažene?

Popolna tema

Če se računalnik sploh ne vklopi – ventilatorji ne delujejo, lučke ne utripajo, zaslon ostane črn, potem imate verjetno težave z napajalnikom. Računalnik izklopite iz električnega omrežja in ga priključite neposredno v vtičnico, za katero veste, da deluje, in ne v podaljšek. Prepričajte se, da je stikalo za napajanje na zadnji strani napajalnika vklopljeno. Preverite tudi, ali je vklopljeno stikalo na vtičnici.

Če uporabljate prenosni računalnik, preverite, ali je polnilnik pravilno priključen. Le določena USB vrata hkrati podpirajo prenos podatkov in možnost polnjenja baterije. Okvarjen napajalnik je pogost krivec za težave z zagonom, tudi če opazite, da se nekatere komponente, kot so ventilatorji ali RGB luči, vklopijo.

Napaka se lahko skriva v zaslonu

Slišite značilne zvoke zagona računalnika, vendar na zaslonu ne vidite ničesar? V tistem začetnem vznemirjenju pogosto naredimo začetniško napako in narobe povežemo kable. Najprej preverite, ali uporabljate integrirano ali ločeno grafično kartico. Če uporabljate integrirano grafično kartico, potem boste pravi priključek našli na osnovni plošči. Drugače pa se priključek skriva malo nižje, ob odprtini za namensko grafično kartico. Hkrati tako kot pri zgornjem koraku preverite, če težava slučajno tiči v vtičnici oziroma v električnem omrežju.

Če prej omenjeni popravki ne pomagajo, poskusite računalnik priključiti na drug monitor ali televizor in preverite, ali sploh pridete do namizja. V tem primeru gre za okvarjen monitor, ki ga morate poslati v popravilo.

Računalnik vam pošilja skrita sporočila

Osnovna plošča je središče, kjer se izmenjujejo vse informacije med strojnimi komponentami. Nekatere plošče imajo tudi kar nekaj funkcij, s katerimi uporabnike opozarjajo na določene napake. Preverite, ali ima osnovna plošča na zadnji strani

majhen LCD diagnostični zaslon. Na cenovno bolj ugodnih ploščah tega ne boste opazili. LCD zaslon bo med poskusom zagona prikazal kode napak, ki jih lahko poiščete v priročniku osnovne plošče ali na spletnem mestu proizvajalca. Vaša plošča ima lahko tudi diagnostične LED lučke, ki določeno napako prikažejo z zaporedjem lučk.

Vir: <https://www.racunalniske-novice.com/>

146. Kako izbrati pravi zunanji trdi disk (1. del)

Kljub vedno večji popularnosti shranjevanja podatkov v oblaku, se veliko ljudi odloča še za dodatno varnostno kopijo v obliki zunanjih diskov. Pri nakupu teh moramo paziti na več dejavnikov, od prenosljivosti, kapacitete prostora, hitrosti prenosa podatkov, do trpežnosti in drugih lastnosti. Kako torej zbrati pravega?

O tem, da je shranjevanje podatkov v oblaku priročno, ni nobenega dvoma. Vsekakor pa je dobro imeti tudi eno varnostno kopijo vseh pomembnih podatkov, datotek in dokumentov na zunanjem trdem disku. Varnostno kopijo je dobro imeti, da si zagotovimo, da so vse naše najpomembnejše informacije varne, ne glede na to kaj se zgodi z našimi napravami ali internetno povezavo. Zelo pogosta in pametna praksa je, da imamo prej omenjene podatke na zunanjem trdem disku in oblak uporabljamo kot sekundarni vir shranjevanja.

Poglejmo si nekaj nasvetov, kako izbrati zunanji trdi disk, da bodo vsi naši podatki na varnem.

Kapaciteta prostora za shranjevanje

Brez dvoma je najbolj pomembna lastnost, na katero moramo biti pozorni, ko izbiramo zunanji trdi disk, kapaciteta prostora za shranjevanje. Vsekakor ni smiselno kupiti "high-end" naprave s šifriranjem in dostopom na daljavo, če ta nima dovolj prostora. Po drugi strani pa zagotovo ne želimo zapravljati denarja za disk, katerega nikoli niti približno ne bomo mogli napolniti.

Kakšna pa je potem optimalna velikost? Vse je odvisno od potreb posameznika.

Če želimo napravo, ki je dobra za prenašanje dokumentov, fotografij, ali ostalih vsebin iz ene naprave na drugo, ali pa preprosto želimo razširiti pomnilniški prostor našega ne preveč vrhunskega prenosnika ali tablice, potem je srednje cenovni trdi disk prava izbira. Medtem ko največji med trdimi diski lahko dosežejo velikost do 2 TB, znajo biti precej dragi in nepotrebno veliki za prenašanje. Namesto tega prihranite denar in kupite disk s 64 GB prostora, ki lahko stane manj kot 20 evrov. Dandanes lahko dobimo tudi dvakrat večje diske, ki ne stanejo toliko več.

Če pa vas zanima shranjevanje veliko več informacij in vsebine na dolgi rok, boste zagotovo želeli kaj bolj učinkovitega. Po navadi so 1 TB diski tisti, ki zadostijo potrebam večine povprečnih uporabnikov. Če pa seveda razmišljate, da bi shranili na trdi disk zbirko filmov ali glasbenih posnetkov, ali pa si preprosto želite zagotoviti, da vam nikoli ne bo zmanjkalo kapacitete, obstajajo diski, ki nudijo več terabajtov prostora. Seagate Backup Plus na primer ponuja od 1 TB do 5 TB kapacitete za shranjevanje. Cena pa se giblje vse od 75 evrov pa do 140 evrov.

Vir: <https://www.racunalniske-novice.com/>

[Na vrh](#)

NOVIČKE: Evropska kartica ugodnosti za invalide

Avtor: *Marino Kačič*

Prispevek opisuje, kako so leta 2021 urbanisti ocenili fizično dostopnost več kot 40 objektov v Sloveniji, vključenih v projekt EU kartica ugodnosti za invalide. V nadaljevanju je še navajamo, kdo so ponudniki in koliko ljudi v Sloveniji je potencialno možnih uporabnikov EU kartice ugodnosti za invalide.

Sodobna družba stremi k temu, da bi bili vsi javni objekti za vse uporabnike dostopni brez ovir. Dostopnost objektov in storitev ni pomembna samo za invalide, saj smo lahko prav vsi v določenem življenjskem obdobju funkcionalno ovirani. S problematiko fizične dostopnosti javnih objektov in javnih prostorov v Sloveniji se že več kot 15 let intenzivno ukvarja Urbanistični inštitut Republike Slovenije (UIRS), ki je partner projekta Izboljšanje dostopnosti blaga in storitev za invalide z EU kartico ugodnosti za invalide, nosilec projekta pa je Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije (NSIOS). UIRS izvaja terensko ocenjevanje dostopnosti javnih objektov, v katerih svoje storitve opravljajo ponudniki ugodnosti za imetnike EU kartice ugodnosti za invalide. Popis opravljajo terenski popisovalci, med katerimi so invalidi in posebej v ta namen izobraženi strokovnjaki s področja urbanizma in arhitekture.

Med ponudnike EU kartice ugodnosti za invalide je doslej vključenih okoli 220 ponudnikov; leta 2021 so urbanisti izbrali in ocenili fizično dostopnost približno 40 objektov v Ljubljani, Celju, Novem mestu, Ajdovščini, Bohinju, Izoli, Piranu, Novi Gorici, Domžalah, Idriji, Kopru, Mariboru, Radovljici, Lescah, Žirovnici in na Jesenicah. Letos načrtujejo ocenjevanje fizične dostopnosti dodatnih 80 objektov po vsej Sloveniji.

Rezultate analiz fizične dostopnosti objektov, kjer so za posamezen objekt ocenjeni vsi zakonsko zahtevani kriteriji, lahko najdete v spletnem vodniku javnih objektov. Vodnik imetnikom kartice omogoča, da pridobijo informacije o dostopnosti, preden objekt dejansko obišejo.

Po ocenah Svetovne zdravstvene organizacije je na svetu 650 milijonov invalidnih ljudi. Podoben trend pojavnosti invalidnosti je tudi v Sloveniji, kjer ima status invalida od 160.000 do 170.000 ljudi, kar je okoli 8,5 % vseh prebivalcev. Povedano drugače, vsak dvanajsti slovenski državljan je invalid. Še višji je delež funkcionalno oviranih ljudi, kamor ne sodijo le invalidi. Ocenjujejo, da je funkcionalno oviranih od 15 do 20 % dejavnih prebivalcev oziroma 20 do 25 % vseh prebivalcev Evropske unije.

Cilj projekta je povečati število ponudnikov ugodnosti kot tudi imetnikov Evropske kartice ugodnosti za invalide, ki je brezplačna in jo invalidi dobijo na katerikoli od upravnih enot. Brezposelni imetniki EU kartice ugodnosti so med drugim upravičeni tudi do brezplačnega prevoza v medkrajevnem linijskem prevozu potnikov v notranjem cestnem in železniškem prometu.

Več na spletni strani EU kartica ugodnosti za invalide:
<https://www.invalidska-kartica.si/>

Vir: <https://nsios.si/>

[Na vrh](#)

MEDNARODNE NOVIČKE: Zaposlovanje – ključ do inkluzije, Odziv EBU na medijski razpis 2022, Pravica do kulture in športa, Holmanova nagrada 2022, Poročilo EDF

Avtor: *Anja Uršič*

Prevod: *Jure Škerl*

Zaposlitev je ključ do inkluzije

Pod tem naslovom sta Evropska zveza slepih in Zveza slepih Srbije priredili letno konferenco v Beogradu, na kateri je sodelovalo 150 predstavnikov iz Evrope. Glavna tema so bili izzivi, ovire in možnosti za izboljšave na področju zaposlovanja. Ob zaključku konference so sodelujoči sprejeli tudi skupno izjavo, Beograjsko deklaracijo, v kateri so poudarili, da zaposlitev posamezniku prinese veliko več kot samo denar, to pa je vključenost v družbo! A kako je danes videti situacija na področju zaposlovanja slepih in slabovidnih oseb v Evropi?

V nadaljevanju objavljamo izsek iz govora izvršnega direktorja EBU Larsa Bosselmana: »Na žalost obstajajo podatki, ki jasno kažejo, da so slepe in slabovidne osebe še vedno izpostavljene večjemu tveganju za brezposelnost ali prekarno zaposlitev v primerjavi s svojimi videčimi kolegi. To tveganje se še poveča, ko se pridružijo še drugi dejavniki, kot so druge vrste posebnih potreb, spol ali etnično poreklo. Ker pa gre zgolj za splošne trende in podatke, se pojavlja vprašanje, kako dobro sploh poznamo resnično situacijo? Že več desetletij je znana težava, da nam primanjkuje uradnih, zanesljivih podatkov, ki bi kazali celostno sliko področja zaposlovanja slepih in slabovidnih oseb in na podlagi katerih bi lahko delali primerjave po državah, sektorjih, starostnih skupinah ipd. Izdelava takšne podatkovne baze je ambiciozen cilj, ki pa bi ga bilo nujno izpolniti, preden lahko začnemo sprejemati učinkovite politike in ukrepe za izboljšanje zaposlovanja slepih in slabovidnih oseb.

Bojim se, da na tej konferenci ne bomo rešili vprašanja, kako vzpostaviti sistem zbiranja teh tako potrebnih podatkov. So pa njeni udeleženci pripravili številne zanimive članke in predstavitve, v katerih bomo lahko slišali marsikatero odlično idejo za nadaljevanje naših prizadevanj, da bi čimveč slepih in slabovidnih oseb dobilo zaposlitev. Zelo zanimiva je npr. raziskava naših srbskih kolegov, ki so lastnoročno izdelali bazo relevantnih podatkov o zaposlitvah slepih in slabovidnih oseb. Predstavljen bo tudi spodbuden članek Evropskega statističnega urada, ki opisuje, kako nameravajo zbirati podatke o osebah s posebnimi potrebami. Še vedno pa ostaja odprto vprašanje, kako iz Eurostatovih podatkov, ki bodo merili le invalidnost v širšem smislu, izluščiti zgolj osebe, ki so bodisi slepe bodisi slabovidne.

V branje vam priporočam še članek iz Estonije o naglih spremembah na področju zaposlovanja, ki so posledica tehnološkega razvoja, ter kaj to pomeni za iskalce zaposlitve. Na tokratni konferenci se bomo skratka osredotočili na le nekaj od ključnih vidikov zaposlovanja v naši skupnosti. Ta tema pa bo predmet naših naporov tudi še v prihodnosti.«

Kot že omenjeno, so udeleženci konference ob zaključku objavili dokument, poimenovan Beograjska deklaracija 2021. Več o tem si lahko preberete na naslednji povezavi: <https://www.euroblind.org/newsletter/ebu-focus-english/2022/january/en>

Vir: <http://www.euroblind.org/>

EBU razočarana nad prvim pozivom za zbiranje predlogov v okviru programa MEDIA 2022

Evropska komisija je 3. februarja objavila prvi poziv za zbiranje predlogov za podporo avdiovizualne industrije v okviru programa MEDIA 2022. Evropska zveza slepih izraža razočaranje nad pomanjkanjem programske perspektive, ki bi izdelke filmske industrije skušala narediti bolj dostopne osebam s posebnimi potrebami. Še posebej so razočarani nad dejstvom, da poziv izrecno ne spodbuja opremljanja medijskih vsebin z zvočnimi opisi in zvočnimi podnapisi.

Decembra 2020 je bila sprejeta regulativa za Kreativno Evropo za obdobje 2021-2030, ki vsebuje splošno določilo, naj se programski cilji zasledujejo na način, da spodbujajo inkluzijo in osebam s posebnimi potrebami in drugim marginaliziranim družbenim skupinam omogočajo večji dostop do kulture. To določilo je bilo upoštevano v najzgodnejših pozivih za zbiranje predlogov v letu 2021, v katerih je bilo zapisano, da »bodo prednost imeli predlogi, ki vsebujejo primerne strategije za doseganje enakopravnosti med spoloma, inkluzivnosti, raznolikosti in zastopanosti različnih družbenih skupin«. Izpolnjevanje tega kriterija naj bi prineslo pet odstotkov točk v končni oceni prijavljenih projektov.

Kasneje je Evropska komisija objavila tudi precej spodbudno Strategijo za pravice oseb s posebnimi potrebami 2021-2030, kjer je v poglavju o »izboljšanju dostopnosti umetnosti, kulture, rekreativnih dejavnosti, športa in turizma« zapisano, da se bo komisija trudila »narediti kulturno in umetniško dediščino bolj dostopno in inkluzivno za osebe s posebnimi potrebami ter da bo za ta cilj namenila sredstva iz programov, kot je Kreativna Evropa«. EBU poziva Evropsko komisijo, naj da v prihodnjih pozivih večji poudarek opremljanju avdiovizualnih vsebin z zvočnimi opisi in zvočnimi podnapisi. Napredek na tem področju bodo še naprej pozorno spremljali.

Več o tej temi si lahko preberete na povezavi:

<https://www.euroblind.org/ebu-disappointed-first-media-calls-proposals-2022>

Vir: <http://www.euroblind.org/>

Pravice oseb z okvarami vida do udeležbe v kulturnih in športnih dejavnostih

EBU je objavila nov kratek video za ozaveščanje o pravicah slepih in slabovidnih do kulturnih in športnih dejavnosti, ki so zapisane v 30. členu Konvencije ZN o pravicah invalidnih oseb. Gre za peti filmček od desetih načrtovanih. Več informacij in preostale filmčke lahko najdete na spletni strani vseevropske kampanje, ki jo vodi

EBU, natančneje deset njenih članic, finančno pa jo je podprla tudi Evropska komisija. Cilj kampanje je povečati ozaveščenost politikov in širše javnosti o pravicah slepih in slabovidnih oseb.

Video je dostopen na: <https://www.euroblind.org/new-video-right-culture-and-sport>

Vir: <http://www.euroblind.org/>

Holmanova nagrada 2022

Organizacija LightHouse for the Blind and Visually Impaired iz San Francisca je objavila natečaj za letošnje nagrado za ambiciozne slepe ali slabovidne posameznike. Podeljene bodo tri nagrade v višini 25.000 dolarjev za osebe, ki si želijo doseči nekaj izjemnega na področju osebne rasti in premagovanja ovir zaradi slepote ali slabovidnosti.

Nagrada je poimenovana po Jamesu Holmanu, slepemu raziskovalcu iz 19. stoletja, ki je potoval in odkrival neznane kotičke sveta v času, ko še ni bilo na voljo modernih načinov transporta. Pogoji za prijavo na natečaj so, da imate status slepe osebe, da boste 1. oktobra 2022 starejši od 18 let in da se lahko sporazumevate v angleščini. Prijave že sprejemajo, vse kar morate narediti, pa je, da posnamete minuto in pol dolg video, v katerem opišete svojo idejo za izjemen osebni podvig, ga naložite na YouTube in izpolnite prijavni obrazec na spletni strani Holmanove nagrade (<https://holman.lighthouse-sf.org/apply/>). Prijave sprejemajo do polnoči 20. marca po pacifiškem času (21. marca ob 8:00 po slovenskem času).

Glede ideje za vaš podvig ne postavljajo posebnih omejitev, dokler je vaša lastna in jo boste tudi sami izvedli. Lahko je s področja tehnologije, umetnosti, brajice, dostopnosti, transporta, potovanja, skupnosti, učenja novih veščin, poučevanja skupnosti, ustanovitve podjetja itd. Organizatorji natečaja vas želijo spodbuditi, da presežete svoje meje. Mimogrede, morda se vam ne splača čakati do zadnje minute za objavo filmčka – oseba, ki bo do 20. marca namreč zbrala največ všečkov na YouTubu, bo avtomatično uvrščena v polfinale.

In naj pandemične okoliščine ne prirežejo krila vaši domišljiji! Za navdih pri iskanju ideje pa lahko preverite tudi seznam predvajanja s finalisti iz leta 2020 na YouTubu.

Vir: <https://worldblindunion.org/>

Poročilo Evropskega foruma hendikepiranih oseb o napredku EU

Ta mesec bo Odbor ZN za pravice hendikepiranih oseb začel s sestavljanjem drugega poročila o ukrepih Evropske unije za izboljšave na tem področju. Predvsem se bodo posvetili vprašanju, kako EU napreduje pri implementaciji določil Konvencije ZN o pravicah invalidnih oseb. Odbor je zadnje poročilo izdelal leta 2015, tokrat pa

so svoje delo začeli s seznamom vprašanj, s katerimi bodo preverili, kako EU izpolnjuje določila vsakega posameznega člana Konvencije o pravicah invalidnih oseb.

Evropski forum hendikepiranih oseb pa je v pomoč odboru že izdal alternativno poročilo, v katerem predlaga svoj nabor pomembnih vprašanj. Povzetek poročila je zaenkrat na voljo v francoščini, kmalu pa bo izdan tudi v španščini in poenostavljeni angleščini.

Vir: <https://www.edf-feph.org/>

[Na vrh](#)

© 2002-2022 [Vizitka RIKOSS](#) [Uredništvo](#), [Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije](#)